

Μάθημα: Νεοελληνική Γλώσσα & Λογοτεχνία

Τάξη: Γ' Λυκείου

Ημερομηνία: 1 Νοεμβρίου 2020

Καθηγητές: Ομάδα Φιλολόγων Φροντιστηρίων Φάσμα

Ονοματεπώνυμο:

Κείμενο Ι: Τασούλα Καραϊσκάκη, «Ο μεγάλος πόλεμος των μικρών πλασμάτων»

Η Τασούλα Καραϊσκάκη είναι δημοσιογράφος στην εφημερίδα Καθημερινή και μεταφράστρια. Έχει πλούσιο συγγραφικό έργο.

Για τα παιδιά ο πόλεμος δεν έχει ερεβώδη¹ πολιτικά παίγνια και ανταγωνισμούς ανάμεσα σε δύο πλευρές. Είναι απλά ένας επιβεβαιωμένος άκρας ανάγκης, ορφάνιας, ξεριζωμού, αγριότητων, πόνου, αίματος, θανάτου. Για τα εκατοντάδες βρέφη και νήπια στο προάστιο Γκούτα της Δαμασκού που ξαφνικά έπαψαν να αναπνέουν μέσα στα σπίτια τους, μετά την επίθεση – άγνωστο από ποιον– με νευροπαραλυτικά αέρια ή τα 15.000 παιδιά ανάμεσα στα 100.000 και πλέον θύματα στους 16 φονικούς μήνες του εμφυλίου στη Συρία, δεν υπάρχουν αίτια και αφορμές του πολέμου και εκεί που βρίσκονται, έχει πάψει πλέον να τα αφορά. Δεν ενδιαφέρονται πια γι' αυτούς που ζουν τη φρίκη της πραγματικότητας κι αυτούς που εισπράττουν την ωμότητα ανωδύνως από τις τηλεοράσεις τους, τους καθεστωτικούς, τους αντικαθεστωτικούς, τους ζωσμένους με εκρηκτικά –και την απόλυτη ισχύ πάνω στη ζωή και τον θάνατο– «μάρτυρες», τους στρατηγούς, τους μισθοφόρους, τους βιαστές, τους μαυραγορίτες, τους μεσάζοντες των ιδεών και των πράξεων. Έχουν στεριώσει σε μια γαλήνη άγνωστη, ασάλευτη.

«Παιδιά και έφηβοι έχουν εκτελεστεί με συνοπτικές διαδικασίες, έχουν κρατηθεί παρανόμως, έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά (το 76% των θυμάτων σεξουαλικής βίας είναι κάτω των 17 ετών), έχουν χρησιμοποιηθεί σε μάχες, έχουν απαχθεί και βασανιστεί, έχουν χρησιμοποιηθεί ως ανθρώπινη ασπίδα (μαχητές έδεσαν παιδιά πάνω σε τεθωρακισμένα για να μη δεχθούν πυρά), δεν έχουν πρόσβαση σε ανθρωπιστική βοήθεια και έχουν γίνει, ηθελημένα, στόχοι σε βίαιες επιθέσεις», έγραφε η έκθεση της βρετανικής οργάνωσης War Child «Συρία: Ένας πόλεμος κατά της Παιδικής Ηλικίας». Η οργάνωση καταγγέλλει την «έλλειψη ενότητας σε διεθνές επίπεδο» παρά τις έγγραφες σχετικές δεσμεύσεις κρατών.

Ο πόλεμος είναι «αιμοδιψής». Ο αντίπαλος, ακόμη κι αν ο εχθρός του είναι αίμα από το αίμα του, θα επινοήσει κάτι πιο φρικιαστικό, πιο βίαιο από αυτό που υπέστη, θα επιβάλει μια περισσότερο τερατώδη αντεκδίκηση, στο όνομα της ειρήνης. Και θα βαφτίσει την ωμότητα απόδοση δικαιοσύνης, ηρωισμό, αποκατάσταση της τάξης, και τον αντιμαχόμενο, ραδιούργο συνωμότη, προδότη... Επαίσχυντες πράξεις θα εξηρωιστούν, θα εξαγιαστούν, θα αποθεωθούν.

Όμως τα παιδιά δεν μπορούν να συλλάβουν ότι η δίψα για κυριαρχία και η ανθρωπινή απληστία είναι οι αιτίες για τους ποταμούς αίματος, για τις χιλιάδες των πτωμάτων που

στρώνουν τη γη τους, για την απόγνωση, την πείνα, τη στέρηση, τον τρόπο που κάνουν τον φιλήσυχο, μακελάρη.

Δεν γνωρίζουν ακόμη ότι όταν ο άνθρωπος προβάλλει πάνω σε μια ιδέα τη φλόγα του δικού του απολύτου, γεννιούνται εγκλήματα, ότι όταν μετατρέπει τη ιδεολογία του σε «θεό» και εξαναγκάσει τους άλλους να τον αγαπήσουν, οι συνέπειες είναι ανυπολόγιστες. Ότι όταν κάποιος αρνείται τον εναλλάξιμο χαρακτήρα των ιδεών, το αίμα ρέει. Ότι η αρχή του κακού έγκειται στη μεγαλομανία της φυλής μας, που δίνει τα πάντα για την αναζήτηση μιας «αλήθειας» ώσπου να συντριβεί υπό το βάρος των ακροτήτων της. Ότι ο φανατισμός, η πιο αδιάφθορη από όλες τις ανθρώπινες εκδηλώσεις του πνεύματος –αν κάποιος σκοτώνει για μια ιδέα μπορεί κάλλιστα να σκοτωθεί γι' αυτήν–, στην αρχή εξάπτει και στη συνέχεια υποτάσσει και εξοντώνει τις ψυχές.

Ωστόσο, τα παιδιά βλέπουν ξεκάθαρα στο πρόσωπο του φιλοπόλεμου σωτήρα –ένθερμοι σωτήρες υπάρχουν και στις δυο φλογισμένες πλευρές– το αρπακτικό ζώο που τους στερεί τον γονιό, τον αδελφό, τον φίλο, το σπίτι, το φαί, την ασφάλεια, το όνειρο.

Οι μεγάλοι κάνουν πως δεν βλέπουν.

Τασούλα Καραϊσκάκη

¹ερεβώδη: σκοτεινά

Κείμενο II: Πολύβιος Πρόδρομος, «Παιδιά - εργάτες»

Ο Πολύβιος Ν. Πρόδρομος είναι εκπαιδευτικός με αντικείμενο διδασκαλίας τη Νεοελληνική Γλώσσα και τη Λογοτεχνία. Παράλληλα με το διδακτικό του έργο, αρθρογραφεί στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο. Τα ενδιαφέροντά του, μεταξύ άλλων, στρέφονται γύρω από θέματα που αφορούν τους νέους και την εκπαίδευση.

Η καθημερινή εικόνα στους δρόμους των μεγαλουπόλεων με τα δεκάδες παιδιά να εργάζονται ατελείωτες ώρες και παράλληλα σε απάνθρωπες συνθήκες, που ούτε οι μεγάλοι θα άντεχαν, αποτελεί αδιάψευστο μάρτυρα πως η εποχή μας άδικα διεκδικεί τον τίτλο «πολιτισμένη». Η ανεμελιά, το παιχνίδι, τα ξέγνοιαστα μαθητικά χρόνια, οι παιδικές φιλίες, η θαλπωρή, το χάδι, το γέλιο, τα φιλιά είναι άγνωστα για παιδιά που αναγκάστηκαν να ενταχθούν –από την τρυφερή τους κιόλας ηλικία– στον χώρο της εργασίας και της παραγωγής. Σε έναν χώρο που τους δείχνει το πιο σκληρό του πρόσωπο κλέβοντας την παιδικότητά τους και στερώντας τους το δικαίωμα να ονειρευτούν μια καλύτερη ζωή.

Τα παιδιά, εργαζόμενα σε άθλιο εργασιακό περιβάλλον και υπό απάνθρωπες συνθήκες, ουσιαστικά κακοποιούνται. Φοβισμένα παιδιά, υπάκουα, υποτακτικά στις επιθυμίες των εργοδοτών τους. Παιδιά που ωριμάζουν πρόωρα και με τρόπο σκληρό, παιδιά που ξέχασαν πώς είναι να χαμογελούν, παιδιά των οποίων το μέλλον διαγράφεται ζοφερό και αβέβαιο. Προκαλούνται σε αυτά ψυχικά και σωματικά τραύματα, τα οποία μεταφέρουν σε όλη τους τη ζωή, γεγονός που θα τα εμποδίσει όχι μόνο να ολοκληρωθούν σωματικά και ψυχικά, αλλά και να ενταχθούν στην κοινωνία –αν προλάβουν– μεγαλώνοντας.

Και όσοι αφελώς πιστεύουν πως τα φαινόμενα της παιδικής εργασίας εκμετάλλευσης παρατηρούνται μόνο στις υποανάπτυκτες χώρες απλά εθελοτυφλούν, για να αποποιηθούν τις ευθύνες τους. Η πραγματικότητα έρχεται να καταρρίψει τον μύθο πως η παιδική εργασία είναι «προνόμιο» μόνο των φτωχών κρατών. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η Claire Brisset στη Le Monde Diplomatique, «η έλλειψη κανονισμών και οι ισχυροί μηχανισμοί διάβρωσης του δικαστικού και πολιτισμικού συστήματος προστασίας των παιδιών βρίσκονται σε πλήρη δράση και εξηγούν την ισχυρή επιδείνωση της κατάστασης τα τελευταία 20 χρόνια». Συνεπώς η λέξη «ευημερία» είναι ατυχής και άνευ ουσίας, αφού δεν εμπεριέχει την προάσπιση των δικαιωμάτων των παιδιών.

Το πρόβλημα είναι πολιτικό, κοινωνικό και ηθικό, όπως άλλωστε και κάθε κρίση, όπως άλλωστε και κάθε πρόβλημα. Η εργασιακή, και όχι μόνο, εκμετάλλευση των ανηλίκων έχει δημιουργήσει μια σύγχρονη μορφή δουλείας. Ένα έγκλημα που ακούει στο όνομα Trafficking και είναι γνήσιο τέκνο μιας ιδεολογίας που διαχωρίζει το ανθρώπινο είδος σε ανώτερους και κατώτερους, επιτρέποντας να ευδοκιμεί ένα ολόκληρο σύστημα παραοικονομίας στις πλάτες των ανηλίκων. Τα στοιχεία όμως για την παιδική εργασία και εκμετάλλευση, όποια μορφή κι αν παίρνει αυτή, φαίνεται να αγνοούνται ή να αποσιωπούνται από την κρατική εξουσία, «επιτρέποντας» με τον τρόπο αυτό τη διαιώνιση της παιδικής εκμετάλλευσης.

Η εξαθλιωμένη εικόνα των παιδιών-εργατών πιστοποιεί πως τα δικαιώματα του παιδιού (ασφάλεια, εκπαίδευση και αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης) συνθλίβονται με την ίδια ευκολία που συνθλίβονται τα δάχτυλά τους στις βαριές εργασίες. Με την ίδια ευκολία που συνθλίβεται η ψυχή τους από την ανάγκη τους για επιβίωση. Η παιδική εργασία-εκμετάλλευση δεν είναι σύγχρονο φαινόμενο, αλλά αναντίρρητα έχει γιγαντωθεί λόγω κρίσης και για τον λόγο αυτό οφείλουμε να το προσεγγίσουμε με υπευθυνότητα.

Κι αν καμιά φορά σκύβουμε το κεφάλι περνώντας μπροστά από παιδιά εργάτες – δούλους, είναι από ντροπή και γιατί ξέρουμε πως είναι αλήθεια αυτό που η Γαλάτεια Καζαντζάκη έγραψε:

«από την κόλασή μου σου φωνάζω, εικόνα σου είμαι
κοινωνία και σου μοιάζω».

Πολύβιος Ν. Πρόδρομος

Κείμενο III, Τάσος Λειβαδίτης, «Αν θέλεις να λέγεις άνθρωπος» (απόσπασμα)

Το ακόλουθο ποίημα αποτελεί ένα από τα πιο γνωστά έργα του Τάσου Λειβαδίτη. Σε αυτό πέρα από την ποιητική δεινότητα αναδεικνύεται το ηθικό ανάστημα και η αγωνιστικότητα του ποιητή.

Αν θέλεις να λέγεις άνθρωπος
δεν θα πάψεις ούτε στιγμή ν' αγωνίζεσαι για την ειρήνη και για το δίκιο.
Θα βγεις στους δρόμους, θα φωνάξεις, τα χείλια σου θα
ματώσουν απ' τις φωνές
το πρόσωπό σου θα ματώσει από τις σφαίρες - μα ούτε βήμα πίσω.
Κάθε κραυγή σου μια πετριά στα τζάμια των πολεμοκάπηλων
Κάθε χειρονομία σου σα να γκρεμίζεις την αδικία.
Και πρόσεξε: μη ξεχαστείς ούτε στιγμή.
Έτσι λίγο να θυμηθείς τα παιδικά σου χρόνια
αφήνεις χιλιάδες παιδιά να κομματιάζονται την ώρα που παίζουν ανύποπτα στις πολιτείες
μια στιγμή αν κοιτάξεις το ηλιοβασίλεμα
αύριο οι άνθρωποι θα χάνονται στη νύχτα του πολέμου
έτσι και σταματήσεις μια στιγμή να ονειρευτείς
εκατομμύρια ανθρώπινα όνειρα θα γίνουν στάχτη κάτω απ' τις οβίδες.
Δεν έχεις καιρό
δεν έχεις καιρό για τον εαυτό σου
αν θέλεις να λέγεις άνθρωπος.

Τάσος Λειβαδίτης

ΘΕΜΑ Α

A1. Να αποδώσετε συνοπτικά το περιεχόμενο της τέταρτης, πέμπτης και έκτης παραγράφου («Όμως τα παιδιά ... το όνειρο») του **Κειμένου Ι** (60-70 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

B1. Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, με βάση τα **Κείμενα Ι και ΙΙ**, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος**. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στα κείμενα.

Κείμενο Ι

1. Για τα παιδιά της Συρίας ο πόλεμος παύει να γίνεται κατανοητός ως απαράδεκτο φαινόμενο και γίνεται αντιληπτός ως συνέχιση της ζωής με άλλα μέσα.
2. Στο όνομα της ειρήνης διαπράττονται τα μεγαλύτερα εγκλήματα.
3. Τα παιδιά αδυνατούν να καταλάβουν πως η ανθρώπινη απληστία και η δίψα για κυριαρχία είναι οι αιτίες για τους ποταμούς αίματος στη χώρα τους.

Κείμενο ΙΙ

4. Η παιδική εργασία δεν παραβιάζει τα δικαιώματα των παιδιών.
5. Το πρόβλημα της παιδικής εργασίας το αντιμετωπίζει η κοινωνία μας με υπευθυνότητα.

Μονάδες 15

B2. α. Ο σκοπός της συγγραφέα του **Κειμένου Ι** είναι να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες για τις επιπτώσεις του πολέμου στα παιδιά. Να καταγράψετε από το κείμενο τρεις τρόπους (γλωσσικές / σημειωτικές επιλογές, εκφραστικά μέσα κ.ά.) με τους οποίους φαίνεται ότι επιχειρεί να επιτύχει τον σκοπό της. (Μονάδες 6)

β. Ποιος είναι ο ισχυρισμός του συγγραφέα στην τρίτη παράγραφο του **Κειμένου ΙΙ**; Με ποιον τρόπο προσπαθεί να σε πείσει; (Μονάδες 4) Να δικαιολογήσεις την απάντησή σου, αξιολογώντας την πειστικότητα του τρόπου που χρησιμοποιεί. (Μονάδες 5)

Μονάδες 15

B3. α. «Ο πόλεμος είναι **“αιμοδιψής”**. Ο αντίπαλος, ακόμη κι αν ο εχθρός του είναι αίμα από το αίμα του, θα επινοήσει κάτι πιο φρικιαστικό, πιο βίαιο από αυτό που **υπέστη**, θα επιβάλει μια περισσότερο **τερατώδη** αντεκδίκηση, στο όνομα της ειρήνης. Και θα βαφτίσει την **ωμότητα** απόδοση δικαιοσύνης, ηρωισμό, αποκατάσταση της τάξης, και τον αντιμαχόμενο, ραδιούργο συνωμότη, προδότη... **Επαίσχυντες** πράξεις θα εξηρωιστούν, θα εξαγιαστούν, θα αποθεωθούν». Να ξαναγράψετε το συγκεκριμένο απόσπασμα του **Κειμένου Ι**, αντικαθιστώντας τις τονισμένες λέξεις με άλλες που καθιστούν το ύφος περισσότερο οικείο.

Μονάδες 5

β. «**Η ανεμελιά ... και της παραγωγής**». Τι επιτυγχάνει ο συγγραφέας του **Κειμένου ΙΙ** με το ασύνδετο σχήμα;

Μονάδες 5

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. Αξιοποιώντας τρεις κειμενικούς δείκτες, να σχολιάσετε τον βασικό, κατά η γνώμη σας, προβληματισμό που θέτει το **Κείμενο III**. Ποια είναι η απάντηση του ποιητικού υποκειμένου; Ποια είναι η δική σας απάντηση για αυτό το θέμα; (150 -200 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Δ1. Αξιοποιώντας δημιουργικά τις πληροφορίες (π.χ. επιχειρήματα, ιδέες, εκφράσεις κ.ά.) των **Κειμένων I** και **II**, με την ιδιότητά σας ως μαθητές /μαθήτριες, να συντάξετε μια επιστολή διαμαρτυρίας (300-400 λέξεις) προς τον Γενικό Γραμματέα του Ο.Η.Ε., επισημαίνοντάς του τις επιπτώσεις της παραβίασης των παιδικών δικαιωμάτων για τα ίδια τα παιδιά, καθώς και τις προτάσεις σας για τη διασφάλισή τους.

Μονάδες 30

Ευχόμαστε Επιτυχία!!!